แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21

Guidelines for Enhancing the Management of Learning of Social Studies for Coexistence in a Multicultural Society among Teachers of the 21st Century

วิภาพรรณ พินลา (Wipapan phinla)*

บทคัดย่อ

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงตามศักยภาพให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์บนพื้นฐานความหลากหลาย โดยการเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่กับผู้อื่นและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดระดับสูง มีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะทางสังคม ตลอดจนมีคุณลักษณะสมรรถนะที่พึงประสงค์ ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายด้วยวิธีการที่หลากหลายจากการบูรณาการสาระรายวิชาสังคมศึกษา ผนวกกับบริบทท้องถิ่นชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ เพื่อเป็นการสร้างความสำนึกในความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ตระหนักในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น และขยายวงกว้างในการยอมรับวัฒนธรรมที่กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้, สังคมศึกษา, การอยู่ร่วมกัน, สังคมพหุวัฒนธรรม

* อาจารย์สาขาการสอนศิลปศาสตร์ (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, E-mail: phinla_89@hotmail.com

Lecturer Teaching Liberal Art Program (Teaching Social Studies) Faculty of Education Thaksin University, E-mail: phinla_89@hotmail.com

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

Abstract

Guidelines for enhancing the management of learning of social studies serve as a tool for coexistence in a multicultural society for teachers in the 21st century. The guidelines must focus on enabling students to perform their duty in line with the life in the globalized society based on diversity. This could be achieved by learning to live with others and learning to advance to higher level thinking processes, learning exchange skills, and possessing social skills. Ultimately learners maintain desirableperformance attributes advocated by the teachers as learning goals through various means in the integration of a social studies course material with a local community context where students live. The aim was created a sense of awareness in the diversity of local cultures, recognizing the cultural identity of one-self and others, and an acceptance of the culture in a broader sense. This approach would help the students with the learning process and a person of learning to live together in a multicultural society more effectively.

Keywords: learning management, social studies, coexistence in society, multicultural society, teachers in the 21st century

บทนำ

ปัจจุบันขอบข่ายของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาที่นำมาจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่สำคัญของวิชาสังคมศึกษา คือเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ ทักษะ และมีค่านิยมที่พึงประสงค์มาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาจึงมีประเด็นในการตอบโจทย์ที่สำคัญว่าควรจะมีหน้าตาเป็นเช่นไร ขณะเดียวกันคำถามที่ตามมาก็คือ พลเมืองดีในวันนี้กับพลเมืองดีในวันหน้าหรือในอนาคตของสังคมไทย และสังคมโลกควรมีลักษณะอย่างไร ซึ่งจากการศึกษาของนักวิชาการด้านสังคมศึกษาในแนวความคิดการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีมีหลายแนวทาง และทุกแนวทางจะครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาทักษะทางปัญญา การพัฒนาทักษะทางสังคม นาตยา ปิลันธนานนท์. (2537) การพัฒนาเจตพิสัยและคุณลักษณะค่านิยมที่พึงประสงค์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาแต่ละด้านมีประเด็นสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญา เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะในการจัดการกับข้อมูลความรู้อย่างฉลาดนั่นคือ ความสามารถในการรู้แหล่งข้อมูลและทำความเข้าใจในข้อมูลนั้นได้อย่างชัดเจน ความสามารถในการจัดข้อมูลให้เป็นระเบียบ และความสามารถในการนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างฉลาดและมีประสิทธิภาพ ในรูปลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ และแก้ปัญหา

2. การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน เพราะต้องสัมพันธ์กับข้อมูล ข้อเท็จจริงและอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในเวลาเดียวกัน การพัฒนาทักษะนี้จะต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สั่งสมเป็นระยะเวลานานจนค่อย ๆ ซึมซับในตัวผู้เรียน ทักษะทางสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนได้ด้วยความเข้าใจกัน เห็นใจกัน ไม่มีอคติต่อกัน และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะนี้ สามารถกระทำได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สามารถกระทำได้ทั้งในรูปของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดทักษะนี้

3. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเจตพิสัยและคุณลักษณะ โดยมีเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งในเรื่องการพัฒนาค่านิยม เจตคติ ความสนใจ ความซาบซึ้งต่อสิ่งต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการฝึกฝนอุปนิสัย และความประพฤติของตน ในวิชาสังคมศึกษา จะสามารถจัดการเรียนรู้สิ่งเหล่านี้โดยการสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา เช่น การจัดการเรียนรู้ค่านิยม จริยธรรมในเรื่องที่เกี่ยวกับความเสมอภาค ความยุติธรรม เสรีภาพ หรือสอดแทรกเจตคติที่ดีต่อกลุ่มคนที่ต่างเชื้อชาติ ต่างสถาบัน ต่างภูมิภาค เป็นต้น

ดังนั้นทักษะทั้ง 3 ด้านนี้จะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา และมีความหมายที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนเกิดทักษะในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเสริมสร้างคุณลักษณะค่านิยมที่พึงประสงค์พื้นฐานที่ดีในอนาคตอย่างมีคุณภาพได้ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (การเรียนรู้ขุมทรัพย์ในตน) (คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21, 2551) ของผู้เรียนที่ยึดแนวทางการเรียนรู้ 4 แบบ ที่เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต มุ่งจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้

1. การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) เป็นเครื่องมือการศึกษาที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติสมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) เป็นเครื่องมือการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญรวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ ปรับประยุกต์องค์ความรู้ ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม กระบวนการจัดการเรียนรู้บูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม

3. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) เป็นเครื่องมือการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งจิตใจและร่างกาย สติปัญญา ให้ความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อม ศีลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น

4. การเรียนรู้เพื่อที่รู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) เป็นเครื่องมือการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุขมีความตระหนักในการ

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

ดังจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ขุมทรัพย์ในตนข้างต้น ในมุมมองใหม่ของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ถูกตีพิมพ์โดยองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประชาชาติ หรือยูเนสโกในปี 1996 (UNESCO. 1998: 19-23) มุ่งเน้นให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลก โดยเฉพาะการเปิดรับประเทศไปสู่ประชาคมอาเซียนที่มีความซับซ้อนและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ ธนวัฒน์ อรุณสุขสว่าง (2558: 496) ที่กล่าวว่าการส่งเสริมในการเตรียมความพร้อมคนไทยให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง ครูผู้สอนต้องมีการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนใฝ่ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา แสวงหาเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย อีกทั้ง ฤทัยรัตน์ แสนศิลา (2558: 257) ได้กล่าวว่า การจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอาเซียนนั้น บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความรอบรู้เชี่ยวชาญ และมีความสามารถในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ดังนั้นหัวใจของเป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาทุกระดับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น สถานศึกษา ชุมชน สังคม สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในการคิดและตัดสินใจ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามความต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์กำหนดไว้ได้อย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมหรือพหุวัฒนธรรมศึกษาในโรงเรียนนั้น คือการปฏิรูปสถาบันการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งมาจากวัฒนธรรมหลากหลายแตกต่างจากวัฒนธรรมหลักของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษานั้นๆให้ได้รับความเสมอภาคในจัดการศึกษาจากสถาบัน (Banks 2008: 1) รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความแตกต่างของวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะในกลุ่มต่างๆ ที่ปรากฏทั้งในสถานศึกษาและสังคมโดยรวม

การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนแนวคิดของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกและประสบการณ์เชิงบวก เป็นมิตร เคารพ และนับถือบุคคลที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมและเชื้อชาติอื่น ๆ ให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกว่าพวกเขาและเราก็เป็นพลเมืองของโลกเช่นกัน นอกจากนั้น ผู้เรียนควรมีความภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตน แม้ว่าวัฒนธรรมของตนจะแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่น ๆ เมื่อผู้เรียนทุกวัฒนธรรมตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมซึ่งกันและกันแล้ว ก็จะอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข

สุธาสินี บุญญาพิทักษ์ และคณะ (2558: 18-20). การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม สามารถทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างจากตนเอง มีเจตคติที่ถูกต้องต่อผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างจากตน ตลอดจนมีทักษะในการปฏิบัติต่อผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตน ความมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมอยู่ที่ความรู้ความเข้าใจและสำนึกข้ามวัฒนธรรม ความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน เคารพในวัฒนธรรมของเขา ให้เขา

เป็นตัวของเขาเอง รักษาเอกลักษณ์ของเขาไว้ การจัดการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมนั้น ผู้สอนจึงไม่ควรบังคับให้ผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมต่างๆ ออกไป ให้มีวัฒนธรรมเหมือนกับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ให้ผู้เรียนไม่ต้องละทิ้งอัตลักษณ์ของเขา ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม โดยไม่มีการรังเกียจเดียดฉันท์

สำหรับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมนั้น Michaelis, 1992. อ้างใน (สุมนทิพย์ บุญสมบัติ, 2536: 87-88) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม รวมถึงพหุเชื้อชาติ ไว้ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการติดต่อเชื่อมโยงกันมนุษย์ในระบบสากลที่เกิดขึ้นจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม อาทิ การอธิบายความต้องการร่วมกันของมนุษย์และความห่วงใยในวัฒนธรรมของตนเองและของผู้อื่น และอธิบายว่าทำไมวิธีการพบปะกันของมนุษย์จึงต้องแตกต่างกัน

2) เพื่อพัฒนาเจตคติและพฤติกรรม ซึ่งสะท้อนถึงความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเห็นคุณค่าของความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเข้าใจว่าทำไมความแตกต่างจึงมีอยู่และการผลักดันให้เป็นที่น่าสนใจด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม อาทิ การทำรายการสิ่งที่ใครคนใดคนหนึ่งควรทาเพื่อผลักดันให้ผู้อื่นทำตาม แต่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แสดงออกดังกล่าวข้างต้นยังอาจจะกว้างเกินไป

ในการจัดโปรแกรมศึกษาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมศึกษา อาจทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าใช้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แสดงออกของการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ตามข้อเสนอแนะของ Michaelis, (1992: 182) ดังต่อไปนี้

1) เพื่อพัฒนาความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมและความหลากหลายภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่ที่เป็นปัจจัยในการกำหนดวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสำเร็จของกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ การอธิบายถึงช่องว่างระหว่างแนวความคิดที่สังคมยอมรับกับความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่เกี่ยวกับคนพื้นเมืองในสหรัฐอเมริกา บอกวิธีที่ปิดช่องว่างดังกล่าวมาสัก 3 วิธี

2) เพื่อประยุกต์กระบวนการคิดและการตัดสินใจในประเด็นของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ต้องการตีความจากมุมมองของชาติพันธุ์ และประเมินข้อเสนอและการกระทำ อาทิ การ ประเมินข้อเสนอในการขจัดลัทธิชาตินิยม ความลำเอียง และอคติโดยการจัดลาดับตาม การตัดสินใจของตนเอง

3) เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสาร ทั้งกับกลุ่มคนส่วนใหญ่และกลุ่มคนส่วนน้อย เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งและก่อให้เกิดการกระทำในการปรับปรุงเงื่อนไขในปัจจุบัน อาทิ การอธิบายขั้นตอนของกระบวนการที่อาจนำไปใช้เพื่อทำความกระจ่างในประเด็นที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของตนและทำการแก้ปัญหา

4) เพื่อพัฒนาเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ และความกินดีอยู่ดีทางสังคม อาทิ การบ่งชี้เหตุผลที่ว่าทำไมทุกคนในสังคมต้องยอมรับความยุติธรรม การป้องกันเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและกระบวนการทางกฎหมาย

จากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นจะเป็นตัวกำหนดโปรแกรมการศึกษาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาต่อไปในการพัฒนาทักษะที่สำคัญจำเป็นที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21 โดยนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับค่านิยมที่สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการอยู่

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

ร่วมกัน ประกอบด้วยค่านิยมหลัก และค่านิยมสนับสนุนที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ด้านสันติสุข ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านประชาธิปไตย และด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปได้ดังนี้ (UNESCO. 1998: 6)

ตารางที่ 1 ค่านิยมที่สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน

ค่านิยมหลัก	ค่านิยมสนับสนุน	แนวทางค่านิยมที่เกี่ยวข้องกัน
ด้านสันติสุข	ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความสามัคคี การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การเอาใจใส่และแบ่งปัน การพึ่งพาอาศัยกัน การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จิตวิญญาณ ความกตัญญู	- ความเคารพซึ่งกันและกัน - การยอมรับความแตกต่างวัฒนธรรมของบุคคล - แก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ - มีความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน - ความร่วมมือ
ด้านสิทธิมนุษยชน	ความจริง ความจริงใจ ความเสมอภาคและความยุติธรรม เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การยอมรับ ชื่นชมในความหลากหลาย เสรีภาพและความรับผิดชอบ ความร่วมมือ	- เคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ - เคารพตนเองและผู้อื่น - เคารพในความเชื่อ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคม ชุมชน และชาติอื่น - อิสระในการแสดงความคิดเห็น - ความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย - ความรับผิดชอบ
ด้านประชาธิปไตย	เคารพในกฎหมายและกฎระเบียบ เสรีภาพและความรับผิดชอบ ความเสมอภาค การควบคุมตนเอง ความเป็นพลเมืองที่ดีและมีความรับผิดชอบ ความใจกว้าง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว	- ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม - มีความเป็นประชาธิปไตย - ยอมรับในสิทธิของผู้อื่นโดยเฉพาะคนกลุ่มน้อย - สำนึกความเป็นพลเมือง - เชื่อในการมีส่วนร่วม - คิดเป็นเหตุเป็นผล - การตัดสินใจร่วมกัน - แก้ปัญหาอย่างสันติ
ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน	ความมีประสิทธิภาพ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ลักษณะมุ่งอนาคต ห่วงใยสิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาทรัพยากร ความคิดสร้างสรรค์ ความประหยัด ความเรียบง่าย นิเวศวิทยาส่วนบุคคล	- รับผิดชอบต่อสังคม - บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ - จิตสำนึกต่อหน้าที่ร่วมกัน - แก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ - การปรับตัวและยืดหยุ่นในสถานการณ์

สรุปได้ว่าค่านิยมที่สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน อันประกอบด้วยค่านิยมหลัก และค่านิยมสนับสนุนที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ด้าน สามารถนำมาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิภาพคือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการมุ่งเน้นการเรียนรู้ความคิดรวบยอดหลัก ตลอดจนการบูรณาการที่เห็นความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ต้องพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้การใช้วิจารณญาณในการคิดของตนเอง ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ด้วยตนเองบนฐานของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การปลูกฝังคุณลักษณะการเคารพผู้อื่น เข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี ค่านิยมประชาธิปไตย และสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงจะประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้

ทักษะที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อความเข้าใจพหุวัฒนธรรมสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียนวิชาสังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21

การพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อความเข้าใจพหุวัฒนธรรมสำหรับครูสังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ในสังคมปัจจุบันควรตอบสนองทักษะที่สำคัญของครูผู้สอนและผู้เรียน สามารถจัดกลุ่มได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 2 ทักษะของครูผู้สอนและผู้เรียนที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อความเข้าใจพหุวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา	**สมรรถนะของครูผู้สอนและผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21**	**ทักษะของครูผู้สอนที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้**
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)	ความสามารถในการคิด สามารถในการคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเป็นระบบเพื่อนาไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม	- ทักษะความคิดระดับสูงและมีเหตุผล - ทักษะความคิดวิเคราะห์ - ทักษะคิดอย่างมีวิจารณญาณ - ทักษะคิดแก้ปัญหา - ทักษะการเผชิญสถานการณ์ - ทักษะเข้าใจตนเองและผู้อื่น
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (ทักษะสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ)	ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมรวมถึงการเจรจา ต่อรองเพื่อขจัดความขัดแย้งและลดปัญหาความขัดแย้ง	- ทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะทางสังคม - ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ - ทักษะการทำงานเป็นทีม - ทักษะเข้าใจตนเองและผู้อื่น - ทักษะการวางแผนและการตัดสินใจ - ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์การสื่อสาร - ทักษะรู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่ออย่างชาญฉลาด

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)	ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการอยู่ร่วมกันในสังคม จัดการปัญหา ความขัดแย้งปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์	- ทักษะความรับผิดชอบ - ทักษะความการตัดสินใจด้วยหลักเหตุผล - ทักษะความเป็นพลเมืองดีรับผิดชอบต่อสังคม - ทักษะการจัดลำดับ วางแผน และการบริหาร - ทักษะความสามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูง - ทักษะเข้าใจตนเองและผู้อื่น

ตารางที่ 2 ทักษะของครูผู้สอนและผู้เรียนที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อความเข้าใจพหุวัฒนธรรม (ต่อ)

สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา	สมรรถนะของครูผู้สอนและผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21	ทักษะของครูผู้สอนที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)	ความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศแสวงหาความรู้นามาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหา มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดกับตนเองและสังคม	- ทักษะการสังเกต - ทักษะการตรวจสอบ - ทักษะการตีความ - ทักษะการแปลความหมายของข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ - ทักษะเข้าใจตนเองและผู้อื่น
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร/ทักษะสร้างสรรค์และนวัตกรรม)	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สามารถใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์	- ทักษะการจัดกระทำข้อมูล / การวิเคราะห์ข้อมูล - ทักษะความเป็นพลเมืองดีและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและเข้าใจสังคมโลก - ทักษะสามารถใช้เครื่องมือที่เป็นปัจจุบัน - ทักษะความคิดสร้างสรรค์ - ทักษะเข้าใจตนเองและผู้อื่น - ทักษะการเสริมสร้างวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น ชาติ อาเซียน และระดับโลก

ดังนั้นจากทักษะของครูผู้สอนและผู้เรียนที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อความเข้าใจพหุวัฒนธรรมนั้น ครูผู้สอนและผู้เรียนต้องฝึกการปฏิบัติตนเป็นในการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยมีทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะความคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์การสื่อสาร ทักษะความรับผิดชอบ ตลอดจนทักษะเข้าใจ

ตนเองและผู้อื่น อีกทั้งการยอมรับในอัตลักษณ์และเคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเข้าใจกัน การเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกันด้วยการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปัน การปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเองในเรื่องความอดทน ใฝ่หาความรู้ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ทั้งหมดดังกล่าวจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างสันติสุข

ในปี 1993 สมาคมสังคมศึกษาแห่งชาติ (NCSS) ของสหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สัมฤทธิ์ผลในวิชาสังคมศึกษา โดยได้สังเคราะห์ความรู้มาจากเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ นำเสนอออกมาเป็นคุณลักษณะของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่คาดหวัง คือ (Yeager,2000)

1. การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาอย่างมีความหมาย จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เช่น การจัดการเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวโยงกับความสนใจของผู้เรียน โดยสอนเน้นเพียงไม่กี่หัวข้อ แต่เป็นลักษณะของการเรียนรู้แบบเจาะลึกมากกว่าที่จะเรียนรู้อย่างผิวเผินในหลาย ๆ หัวข้อ ขณะเดียวกันก็ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรม และมีการประเมินผลที่สอดคล้องเหมาะสม

2. การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการ โดยผู้สอนจะต้องเสนอความรู้ในรูปแบบที่กว้างขวาง(ไม่กำหนดกรอบเนื้อหาแบบตายตัว) ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลและกิจกรรมหลากหลาย

3. การจัดการเรียนรู้ค่านิยมพื้นฐาน ก่อนอื่นผู้สอนจะต้องตระหนักในความเชื่อ ค่านิยมของตนเองและรู้ว่าความเชื่อ ค่านิยม เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างไร ทั้งนี้เพราะในการจัดการเรียนรู้ค่านิยมพื้นฐาน ผู้สอนควรจะต้องนำเสนอประเด็นที่เป็นข้อโต้แย้ง และประเด็นทางจริยธรรมที่เหมาะสำหรับวิชาสังคมศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และความสามารถในการตัดสินใจ (Decision making)

4. ผู้สอนต้องทำให้เนื้อหานั้นมีความท้าทาย น่าติดตาม เพราะจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ และผู้สอนจะต้องสนับสนุนอย่างจริงจัง และคิดหากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน

5. ผู้สอนจะต้องทำให้วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้วยการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง มีการใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับวิถีชีวิตของผู้เรียน ผู้สอนเองก็จะต้องเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความรู้ มีความใฝ่รู้ และพอใจที่จะเรียนรู้

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำวิชาสังคมศึกษามากำหนดให้สอดคล้องกับขอบข่ายเนื้อหาสาระของพหุวัฒนธรรมศึกษาได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ตัวอย่างเช่น การศึกษากลุ่มเชื้อชาติ การศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ที่หลากหลาย เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจบริบทในมิติการดำรงชีวิตในชุมชนสังคมประเทศชาติให้ครอบคลุม เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มี

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

ประสิทธิภาพได้ ซึ่งสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมได้ดังนี้

ตารางที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา	**การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม**	**แนวทางการจัดกิจกรรมการสร้างความเข้าใจอันดีต่อพลเมืองในวัฒนธรรมอื่น ๆ**
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจประเทศต่าง ๆ เช่น การจดจำข้อเท็จจริง ทฤษฎี หลักการ ที่ศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น มิติความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาสนา การเคารพของแต่ละศาสนาที่ตนนับถือ และยอมรับในความแตกต่างไม่ดูหมิ่นศาสนาที่ต่างจากตน

ตารางที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
พหุวัฒนธรรม **(ต่อ)**

สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา	**การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม**	**แนวทางการจัดกิจกรรมการสร้างความเข้าใจอันดีต่อพลเมืองในวัฒนธรรมอื่น ๆ**
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น การเปรียบเทียบ บอกความต่าง ความเหมือน สรุปหลักการบอกความสัมพันธ์ เชื่อมโยงอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของหลักการทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน เช่น มิติลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแต่ละภาค เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมแต่ละภาค ตลอดจนอนุรักษ์ในภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยในวัฒนธรรมเหล่านั้นให้ดำรงสืบไป
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคต่างๆ ในประเทศไทย เช่น การนำความรู้ประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้มาประกอบการตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ให้สมเหตุสมผลตามหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจอันดีในอาเซียน เช่น มิติความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดีของประชาชนบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	การเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มเชื้อชาติต่างๆในประเทศไทย เช่น การแสวงหาความรู้จากการนำความรู้ ประสบการณ์จากกฎเกณฑ์	กิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาโดยใช้เพลง เช่น มิติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละประเทศในภูมิภาค จะทำให้ผู้เรียน

	ความเชื่อ วัฒนธรรม ค่านิยมทางสังคมศาสตร์มาประกอบการตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างสมเหตุผล	ยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มชาวไทยเชื้อสายต่างๆ ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันนำไปสู่การการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และปราศจากความขัดแย้งซึ่งกันและกัน
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	การเรียนรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่น การเรียนรู้ ปฏิบัติ หรือได้พบเห็นเรื่องต่างๆ ในระดับบุคคล สังคม และสังคมโลกและสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น มิติสภาพภูมิศาสตร์ ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนวัฒนธรรมของประเทศที่ตนอาศัยอยู่และประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนระดับสากลโลก

จะเห็นได้ว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม โดยครูผู้สอนต้องมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อลดความรู้สึกเหยียดหยามเรื่องเชื้อชาติ หรือชนชาติและศาสนา ตลอดจนต้องให้ความสนใจ เข้าใจ และตระหนักความสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม มองทุกคนในสถานภาพที่เท่าเทียมกัน ทั้งเรื่องสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในการดำเนินชีวิตในสังคมนั้นโดยการจัดกระบวนการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาที่จะช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างมีสันติสุข

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องเน้นการยอมรับความแตกต่าง ทางภาษา ขนบประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิต บนพื้นฐานของการยอมรับสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของแต่ละบุคคล โดยให้โอกาสชนกลุ่มน้อยซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ได้รับการพัฒนาทุกด้าน เพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม ซึ่งในท้ายที่สุดจะเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ มีคุณค่าและความสวยงามบนความแตกต่าง หลากหลาย มีศักยภาพ และสามารถนำความแตกต่างมาสร้างความเจริญก้าวหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนมีแนวทางที่ได้ศึกษาดังนี้

Banks (1994: 60) กล่าวว่าการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม มี 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่เน้นให้กลุ่มคนในวัฒนธรรมหลักยอมรับในความแตกต่างของบุคคลอื่น (Enlightening Power Group Model) และรูปแบบที่เน้นให้กลุ่มคนในวัฒนธรรมย่อยเข้าใจตนเองในบริบททางสังคมของตนเอง และวัฒนธรรมหลัก (Share Power Model) และได้กล่าวถึงการศึกษามิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการเนื้อหา เป็นการปฏิบัติที่ครูใช้ตัวอย่างและเนื้อหาจากหลายๆ วัฒนธรรมและกลุ่มคนหลายๆ กลุ่ม เพื่อแสดงมโนทัศน์หลักการ ทฤษฎีความเห็นในวิชาเรียนและแบบฝึกหัด

2. กระบวนการสร้างความรู้ เป็นกระบวนการที่ครูช่วยให้นักเรียนเข้าใจรับรู้ จำ เปรียบเทียบประเมินค่า เพื่อค้นหา แสวงหา พิจารณา และตัดสินใจที่จะสรุปความหมายทางวัฒนธรรม

3. การสอนที่ให้โอกาสอย่างสม่ำเสมอภาคเป็นการสอนที่ครูปรับปรุงการสอนของครูให้ง่ายขึ้นเป็นการสอนที่มีหลากหลายรูปแบบ

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

4. การลดอคติเป็นมิติที่จะช่วยอธิบายลักษณะของทัศนคติมีต่อเชื้อชาติและกลวิธีของนักเรียนที่สามารถช่วยให้เด็กได้พัฒนาเจตคติและค่านิยมแบบประชาธิปไตย เพิ่มสูงขึ้น

5. อำนาจของวัฒนธรรมและโครงสร้างของสังคม เป็นมิติที่กล่าวถึงการเป็นกลุ่มและการบอกความเป็นเชื้อชาติจะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วม จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างขึ้นในวัฒนธรรมของโรงเรียน เพื่อให้พลังของนักเรียนจากหลากหลายเชื้อชาติชนกลุ่มน้อยและวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้น Baruth and Manning (1992: 51) กล่าวถึงแนวทาง 6 ประการมีดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มทางวัฒนธรรมต่างๆ ในองค์รวมมากกว่า ที่จะกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่แยกออกเป็นส่วนๆ

2. การจัดการเรียนรู้โดยเน้นวัฒนธรรมร่วมสมัยให้มากเท่ากับวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์

3. การจัดการเรียนรู้ที่เป็นผลรวมของความพยายามของการนำวัฒนธรรมต่างๆ ให้แพร่กระจายในทุกกิจกรรมและทุกวันที่นำรูปแบบการสอนไปใช้

4. การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้มั่นใจว่าไม่มีการถือเพศหนึ่งเพศใดเป็นสำคัญ

5. การจัดการเรียนรู้โดยยอมรับลักษณะการศึกษาในสังคมสองภาษา และทัศนะทางการศึกษาที่ถูกต้องต่อสังคมที่มีภาษาหลากหลาย

6. การจัดการเรียนรู้และแนวคิดต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กหรือผู้เรียน

Peggy (2006: 73) กล่าวถึงแนวทาง 5 ประการ (Five General Approaches) มีดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้ในสภาพที่แตกต่างของความสามารถพิเศษและวัฒนธรรมของผู้เรียน

2. การสร้างความสัมพันธไมตรีในมนุษย์

3. การสร้างหลักสูตรหรือกิจกรรมที่เจาะจงหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกลุ่มของผู้เรียน

4. การสร้างให้เกิดการศึกษาในลักษณะพหุวัฒนธรรม

5. การส่งเสริมแนวทางพหุวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2557: 10) การจัดการเรียนรู้ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการ 6 ประการ (Instruction: Based on 6 Principles) คือ

1) ความอยากรู้และความสามารถในการเรียนและคิด

2) สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

3) สร้างให้เกิดองค์ความรู้ในตัวผู้เรียน

4) สร้างให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามระดับที่เป็นจริงของแต่ละคน

5) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและแบ่งปันความรู้

6) จัดให้ทุกคนหรือทุกกลุ่มมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า ลักษณะของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด คือ การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการเนินชีวิตของตนเองในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตนเป็นหลัก แต่ขณะเดียวกันกลุ่มคนในวัฒนธรรมหลักก็ต้องยอมรับในความแตกต่างของบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน

จากแนวคิดดังกล่าวการสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. ขั้นการวางแผนการใช้คำถาม (Planning Questions) ผู้สอนควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใด รูปแบบหรือประการใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของบทเรียน เช่น ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการ แล้วนำมาอภิปรายในรูปแบบบทเพลง เกม เล่านิทาน สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ เขียนเรียงความ ฯลฯ แล้วนำมาอภิปรายในรูปแบบร้อยแก้วร้อยกรอง นำเสนอโดยใช้กระบวนการกลุ่ม แล้วนำค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการนำมาวิเคราะห์คำถาม

2. ขั้นการเตรียมคำถาม (Preparing questions) ผู้สอนควรจะเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้างคำถามอย่างมีหลักเกณฑ์ เช่น ค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการสอดคล้องกับค่านิยมของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนหรือไม่อย่างไร มีค่านิยมเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนอะไรบ้าง นักเรียนคิดว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองอาเซียนควรมีหน้าตาเป็นอย่างไร

3. ขั้นการใช้คำถาม (Questioning) ผู้สอนสามารถจะใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และอาจจะสร้างคำถามใหม่ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและสถานการณ์นั้น ๆ เช่น ผู้เรียนเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยทั้ง 6 ภาค นำเสนอด้วยภาพของแต่ละภาคมีวัฒนธรรมที่เด่นชัดในด้านอะไรบ้าง อาทิเช่น วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ วิถีชีวิตการดำเนินชีวิต จุดเด่น จุดด้อย อย่างไรเหมือนหรือมีความแตกต่างจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างไร ผู้เรียนสามารถนำวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ มาปรับใช้ในท้องถิ่นของผู้เรียนได้อย่างไร

4. ขั้นการสรุป (Summary) โดยการการสรุปบทเรียนผู้สอนอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนก็ได้ เช่น ผู้เรียนเรียนรู้อัตลักษณ์และความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยการสรุปแนวทางในการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพากันในสังคมระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน

5. ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงจากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การสัมภาษณ์ การสอบถาม และการทดสอบและการต่อยอดองค์ความรู้เป็นชิ้นงานหรือสิ่งประดิษฐ์ที่ครูมอบหมายให้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าบทบาทและคุณลักษณะของครูผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยการบูรณาการ โดยการรวมเอาความรู้กระบวนการคิดในการตั้งคำถาม การส่งเสริมทักษะ และค่านิยมให้เกิดมีขึ้นในตัวผู้เรียนมาใช้ในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างหลากหลายด้วยประเด็นทางสังคมในมิติการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพากัน ซึ่งสามารถสรุปได้ในตารางที่ 4 ดังนี้คือ

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

ตารางที่ 4 บทบาทและคุณลักษณะของครูผู้สอนและผู้เรียนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

บทบาทและคุณลักษณะของครูผู้สอน	บทบาทและคุณลักษณะของผู้เรียน
1. ครูสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกคนโดยไม่เลือกเชื้อชาติ เพศ ศาสนา ชาติพันธุ์ ภูมิหลังทางวัฒนธรรมสถานภาพทางสังคมโดยมีคำถามสำคัญ เช่น 1) โรงเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนทุกคนหรือไม่ 2) วิธีการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผลของครูผู้สอนเหมาะกับผู้เรียนกลุ่มเดียวหรือไม่ 3) ใครเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการเรียนหรือในโรงเรียน	นักเรียนนำความรู้เดิมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลัง วิถีชีวิตของผู้เรียน เช่น ครอบครัว ประสบการณ์นอกโรงเรียน ประสบการณ์เรียนรู้หรือคลังความรู้ของผู้เรียน มุมมองหรือการรับรู้เกี่ยวกับโรงเรียนมาแลกเปลี่ยนให้เพื่อนสมาชิกและครูฟังร่วมกัน เช่น ความเชื่อ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่
2. ครูสนับสนุนการสร้างความตระหนักและความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน อาจใช้คำถามสำคัญ เช่น ฉันแตกต่างจากเธออย่างไร หรือ พวกเรามีอะไรร่วมกันบ้าง	นักเรียนมีความสำนึกในความหลากหลายทางวัฒนธรรมตระหนักในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศตนเองและประเทศอื่น เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ฯลฯ ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอดมรดกวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป
3. ครูสนับสนุนให้มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น คำถามที่ว่า คุณมีอะไรที่ต่างจากฉัน และอะไรบ้างที่ฉันสามารถเรียนรู้จากเธอ พวกเราสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ในเรื่องใดบ้าง	นักเรียนเห็นคุณค่าความรู้สึกของผู้เรียนด้วยกันเองเห็นพ้องกับมุมมองหรือความคิดเห็นของผู้เรียน เช่น มิติวัฒนธรรมการรับประทานอาหาร วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ วิถีชีวิตการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 4 บทบาทและคุณลักษณะของครูผู้สอนและผู้เรียนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (ต่อ)

บทบาทและคุณลักษณะของครูผู้สอน	บทบาทและคุณลักษณะของผู้เรียน
4. ครูมีความพร้อมได้รับการอบรมให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	นักเรียนมีมุมมองทางบวกในเรื่องความแตกต่างที่หลากหลายโดยการศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรื่องอื่นๆ
5. ครูสนับสนุนให้มีการบูรณาการและความเป็นหนึ่งเดียว อาจใช้คำถามสำคัญ เช่น ทำอย่างไรพวกเราจึงจะทำงานร่วมกันได้ งานจะออกมาประสบผลสำเร็จได้เราต้องทำอย่างไร สิ่งใดที่พวกเราสามารถบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกัน	นักเรียนใช้พื้นฐานความรู้และประสบการณ์เพื่อนำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้และการประเมินที่ผลงาน เช่น การกำหนดงาน (task) ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนและสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกับสังคม

โดยสรุปบทบาทครูและบทบาทผู้เรียนที่จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนพหุวัฒนธรรมจะต้องมีใจกว้าง รวมถึงการแสวงหาความรู้ใหม่ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน โดยทำความเข้าใจและส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการเข้าถึงการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมบนพื้นฐานของความสามัคคีปรองดองร่วมกันโดยขจัดอคติ ความลำเอียง อีกทั้งการทำความเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อสร้างความเข้มแข็งใน การศึกษาของประเทศสืบไป

บทสรุป

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมสมรรถนะครูผู้สอนและผู้เรียนได้มีทักษะการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกัน ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย โดยผู้เรียนได้พินิจพิเคราะห์ พิจารณาการกระทำ ด้วยการใช้การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา และตรวจสอบผลที่ได้รับจากการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยที่นักเรียนได้แสดงความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความหลากหลายรู้จักสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย ซึ่งถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2551). **การเรียนรู้: ขุมทรัพย์ในตนlearning: the treasure within.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2557). **การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กชนเผ่าโรงเรียนประถมศึกษาพื้นที่ชายขอบภาคเหนือ.** วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2557).

ธนวัฒน์ อรุณสุขสว่าง. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.** วารสาร Veridian E-Journal. มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2558).

นาตยา ปิลันธนานนท์. (2537). **การพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก ประมวลสาระชุดวิชาสากลทรรศน์ศึกษา.** นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฤทัยรัตน์ แสนศิลา. (2558). **ปัจจัยด้านการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองอาเซียนของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.** วารสาร Veridian E-Journal. มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2558).

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

สุธาสินี บุญญาพิทักษ์ และคณะ. (2558). **เอกสารรายงานความก้าวหน้าโครงการนวัตกรรมการพัฒนานักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สุมนทิพย์ บุญสมบัติ. (2536). **สังคมวิทยาและมานุษยวิทยากับการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในประมวลสารชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา หน่วยที่6.** นนทบุรี บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

ภาษาต่างประเทศ

Banks. (1994). **Multiethnic education: Theory and practice 3rd ed.**. Allyn and Bacon: Boston

_________. (2008). **Introduction to Multicultural Education.** Boston: Pearson Education,Inc.

Baruth and Manning. (1992*).* **Multicultural Education of Children and Adolescents.** Boston: Allyn and Bacon.

Michaelis, John U. (1992). **Social Studies for Childern in a Democracy : A Guide to Basic Instruction.** 10 th Edition. Boston : Allyn and Bacon.

Peggy. (2006). **Multicultural Education Practices: Models from Three Authors.** เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการบูรณาการ Multicultural Education ในการพัฒนาการเรียนการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี: 2549.

UNESCO. (1998). **National Strategies and Regional Co-operation for the 21st Century.** Proceeding of the Regional Conference on Higher Education : Tokyo.

Yeager, Elizabeth Anne. (2000). **Thoughts on Wise Practice in the Teaching of Social Studies, Social Education.** 64(6) : 352-353 ; October.